

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DWMPC – 071-7/12/2

BM-1-071-364/12/3

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 17. 04. 12.

nr 1812 podpis Borusewicz

Warszawa, dnia 16 kwietnia 2012 r.

SECRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 17. 04. 12.
nr 3218 podpis M

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Stanowmy Panie Marszałku.

Odpowiadając na pismo nr BPS/043-07-248/12 z dnia 19 marca 2012 r., dotyczące oświadczenia senatora Norberta Obryckiego, złożone w związku z raportem Amnesty International, w sprawie działań podejmowanych w celu eliminowania zjawiska przeludnienia w jednostkach penitencjarnych oraz funkcjonowania systemu dozoru elektronicznego, uprzejmie przedstawiam stanowisko w tej sprawie.

Odnosząc się do tematyki przeludnienia, z jednoczesnym wskazaniem na osiągnięte skutki w zakresie eliminowania zjawiska, podkreślić należy, iż w czerwcu 2010 r., po raz pierwszy od 10 lat, zaludnienie jednostek penitencjarnych nie przekroczyło normatywnej pojemności i wyniosło 99,8%. W dniu 5 lipca 2010 r. potwierdzono utrzymującą się tendencję, że liczba osadzonych zakwaterowanych w zakładach karnych i aresztach śledczych osiągnęła w skali kraju stan poniżej ogólnej pojemności tych zakładów i aresztów, w rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. Nr 202, poz. 1564).

W okresie przeludnienia jednym z niezwykle istotnych elementów przeciwdziałania zjawisku była możliwość tworzenia dodatkowych cel mieszkalnych, poprzez przystosowanie do tego celu innych pomieszczeń. Jednakże działania takie, zgodnie z § 3 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 25 listopada 2009 r., podejmowane mogły być tylko wówczas, gdy liczba osadzonych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność jednostek penitencjarnych.

Obecnie w celu łagodzenia utrzymującego się wysokiego zaludnienia zakładów karnych i aresztów śledczych oraz zapewnienia wszystkim osadzonym ustawowej normy powierzchni mieszkalnej, Służba Więzienna koncentruje swoje działania na utrzymaniu równomiernego zaludnienia jednostek penitencjarnych poprzez:

- transportowanie osadzonych z jednostek penitencjarnych przeludnionych do mniej zaludnionych,
- racjonalne wykorzystywanie miejsca zakwaterowania w oddziałach i celach mieszkalnych oraz dostosowywanie liczby cel przeznaczonych dla poszczególnych kategorii osadzonych do faktycznych potrzeb występujących w danym czasie w danej jednostce penitencjarnej,
- wprowadzanie zmian w przeznaczeniu jednostek penitencjarnych, które umożliwiają przetransportowanie skazanych z jednostek bardziej zaludnionych do jednostek, w których zaludnienie jest mniejsze,
- dokonywanie zmian w rejonizacji osadzania tymczasowo aresztowanych oraz skazanych i ukaranych wzywanych do udziału w czynnościach procesowych w sprawach, w których nie zastosowano tymczasowego aresztowania, w celu dostosowania liczby miejsc zakwaterowania przeznaczonych w aresztach śledczych dla tych osób do rzeczywistych potrzeb prokuratur i sądów,
- stosowanie zasady, że zgody na przetransportowanie skazanych na ich prośbę, mogą być wydawane wyłącznie wtedy, gdy we wskazanej jednostce możliwe jest zapewnienie im ustawowej normy powierzchni mieszkalnej i zwiększenie w tym zakresie koordynującej roli Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

W sytuacji zagrożenia wystąpienia zjawiska przeludnienia jednostek penitencjarnych wszystkie wymienione powyżej działania będą intensyfikowane i kontynuowane. Ponadto, w związku z obserwowanym wzrostem zaludnienia zakładów karnych (wzrost populacji skazanych) i zmniejszającym się zaludnieniem aresztów śledczych, przewiduje się dokonywanie analizy zaludnienia aresztów śledczych, w celu oceny możliwości utworzenia w tych jednostkach oddziałów zakładów karnych, nawet o niewielkiej pojemności.

Do innych działań zmierzających do likwidacji przeludnienia należały:

- 1) Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy.

Wejście w życie w dniu 6 grudnia 2010 r. znowelizowanego przepisu art.110 Kkw nastąpiło na skutek wykonania wyroku Trybunału

Konstytucyjnego oraz zaleceń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zawartych w wyrokach zapadłych na tle spraw przeciwko Polsce. Nowelizacja art.110 Kkw przewiduje możliwość umieszczenia skazanego w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na skazanego wynosi poniżej 3m² (nigdy jednak nie mniej niż 2m²) tylko na czas określony, nie dłuższy niż 90 dni, jedynie w enumeratywnie wymienionych w nim sytuacjach wyjątkowych. Decyzję o umieszczeniu skazanego w tego rodzaju warunkach podejmuje dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego.

2) System dozoru elektronicznego.

Na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U. z 2008 r. Nr 172, poz. 1069 i z 2009 r. Nr 19, poz. 100) z dniem 1 września 2009 roku został wprowadzony system dozoru elektronicznego, który umożliwia wykonywanie krótkoterminowej kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym.

3) Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks karny wykonawczy, ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw.

Wejście w życie w dniu 8 czerwca 2010 r. znowelizowanego art. 78 § 1 Kk, zniósło konieczność odbycia przez skazanego co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności przed warunkowym zwolnieniem. Zmiana w tym zakresie umożliwia warunkowe zwolnienie skazanego po odbyciu co najmniej połowy kary. Już w pierwszym roku obowiązywania powyższe zmiany spowodowały 15% wzrost liczby skazanych, którzy otrzymali warunkowe przedterminowe zwolnienie. Niewątpliwie wpływ na wzrost liczby skazanych zwolnionych warunkowo z polskich jednostek, a w konsekwencji zmniejszenie przeludnienia, miał także 16% wzrost liczby wniosków złożonych przez dyrektorów aresztów śledczych i zakładów karnych.

Kontynuując rozważania w przedmiotowym zakresie należy zwrócić uwagę także na działania związane z pozyskiwaniem nowych miejsc zakwaterowania osadzonych w oddziałach mieszkalnych. W celu likwidacji problemu przeludnienia w jednostkach penitencjarnych, więziennictwo podjęło szereg działań, do których należy zaliczyć m.in. realizację „Programu pozyskania 17000 miejsc w jednostkach organizacyjnych więziennictwa w latach 2006–2009”. Działania związane z pozyskiwaniem nowych miejsc realizowano konsekwentnie również w minionych dwóch latach. Na dynamikę w tym zakresie wskazuje tempo przyrostu miejsc zakwaterowania, w tym

miejsc oddawanych do użytkowania po przeprowadzonych remontach. W dniu 4 stycznia 2010 r. ilość miejsc zakwaterowania osadzonych w oddziałach mieszkalnych wynosiła 80 452, natomiast w dniu 30 grudnia 2010 r. już 81 238 miejsc. Na dzień 13 kwietnia 2012 r. faktyczna liczba miejsc zakwaterowania w oddziałach mieszkalnych wynosiła 82 395.

W latach 2012 – 2014, w oparciu o planowane środki finansowe na działalność inwestycyjno – remontową więziennictwa, przewiduje się oddanie do użytkowania ok. 1227 nowych miejsc zakwaterowania odpowiednio: w 2012 r. – 523 miejsca, w 2013 r. – 258 miejsc, w 2014 r. – 446 miejsc.

Zgodnie z § 2 ust. 2 pkt. 1 powołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów, z ogólnej pojemności jednostek penitencjarnych wyłącza się miejsca zakwaterowania w celach mieszkalnych znajdujących się w oddziałach szpitalnych, oddziałach i celach dla osadzonych „niebezpiecznych”, celach izolacyjnych, izbach chorych oraz pomieszczeniach usytuowanych w domach dla matki i dziecka oraz oddziałach tymczasowego zakwaterowania skazanych. Miejsca zakwaterowania, które nie są wliczane do normatywnej pojemności jednostki, o której mowa w § 2 rozporządzenia to 3 499. Ponadto w celu zapewnienia skazanym kodeksowej normy 3 m² funkcjonuje 2516 dodatkowych miejsc zakwaterowania.

Faktyczne zaludnienie jednostek penitencjarnych na dzień 13 kwietnia 2012 r. wynosiło 84 977 osadzonych, z czego 82 650 przebywało w celach mieszkalnych znajdujących się w oddziałach mieszkalnych (stanowiąc 100,3% pojemności tych oddziałów) oraz 2327 w celach mieszkalnych, które nie są wliczane do normatywnej pojemności jednostek penitencjarnych.

Analizując przedmiotową problematykę, uwzględniając przedstawione dane statystyczne, nie sposób zgodzić się więc z tezą, że w polskich jednostkach penitencjarnych występuje systemowe przeludnienie. Sukcesywne działania podejmowane przez kierownictwo Służby Więziennej oraz dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych, mające na celu zapewnienie wszystkim osadzonym ustawowej normy powierzchni mieszkalnej, uznać należy za skuteczne.

Podsumowując tę część wystąpienia warto podkreślić kolejną, skierowaną już do Ministra Sprawiedliwości, inicjatywę w zakresie zmian przepisów prawa, które po znowelizowaniu w istotny sposób przyczyniłyby się do zmniejszenia zaludnienia zakładów karnych. Propozycje te polegają

na odstąpieniu od kwalifikowania jazdy na rowerze pod wpływem alkoholu jako przestępstwa (skutkującego pobytem w zakładzie karnym) i traktowanie tego czynu jako wykroczenie.

Odnosząc się do rekomendacji Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu (CPT) w zakresie zapewnienia przynajmniej 4 m² każdemu osadzonemu przebywającemu w celi wieloosobowej, zauważyć należy, że wymogi dotyczące minimalnej powierzchni w celi mieszkalnej przypadającej na osadzonego, zostały określone w K.k.w. Norma powierzchni przypadająca na jednego osadzonego została ustalona na poziomie 3 m². Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności dotyczące zagadnienia wydaje się, że na dzień dzisiejszy jest to maksymalna powierzchnia jaką państwo polskie może zapewnić osadzonym.

Według stanu na dzień 13 kwietnia 2012 r. zaludnienie jednostek penitencjarnych kształtuje się na poziomie 100,3% ogólnej pojemności oddziałów mieszkalnych jednostek penitencjarnych. Stała analiza zaludnienia jednostek penitencjarnych wskazuje na systematyczny wzrost liczby osadzonych, stanowiący realne zagrożenie w zakresie zapewnienia wszystkim osadzonym obecnej ustawowej normy 3 m². Należy przy tym podkreślić, że według stanu na dzień 13 kwietnia 2012 r. w jednostkach penitencjarnych oczekują na wykonanie orzeczenia sądowe dotyczące 39 113 osób.

Odnosząc się do tematyki funkcjonowania systemu dozoru elektronicznego (SDE) uprzejmie informuję, że jest on jednym z systemów wykonywania kary pozbawienia wolności, polegającym na kontrolowaniu zachowania skazanego przebywającego poza zakładem karnym przy użyciu aparatury monitorującej, czyli urządzeń elektronicznych oraz instalacji i systemów, które zawierają służące tej kontroli podzespoły elektryczne lub elektroniczne.

Kontrolowanie zachowania skazanego dotyczy przestrzegania nałożonego na niego przez sąd penitencjarny obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wskazanym miejscu, w wyznaczonym czasie, jak również obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach lub zakazu zbliżania się do określonej osoby. W praktyce (w większości przypadków) skazany odbywający karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wyposażony jest w dwa urządzenia. Jednym z nich jest mały nadajnik założony przez okres kary na nogę lub rękę skazanego oraz stacjonarne urządzenie monitorujące zamontowane w jego domu. Warunkiem niezbędnym przy tym jest obowiązek

nałożony na osoby dorosłe, zamieszkujące wspólnie ze skazanym, wyrażenia pisemnej zgody na zainstalowanie w mieszkaniu urządzeń do monitoringu, które przez cały czas kary podlegać będą kontroli i konserwacji. Nadajnik dopasowywany jest indywidualnie, dzięki czemu noga czy ręka nie doznaje istotnego ucisku czy obrzęku. Paski nadajnika posiadają certyfikaty światowych organizacji zdrowia. Są antyalergiczne, nieuciskowe oraz nie powodują owrzodzeń i odczynów alergicznych. Urządzenia te mogą być noszone przez kobiety w ciąży, bez negatywnego wpływu na stan ich zdrowia i rozwój płodu. Nadajnik nie zakłóca również rozrusznika serca i nie powoduje aktywacji urządzeń ochrony w supermarketach. Głównym zadaniem obu urządzeń jest sprawowanie bezpośredniej kontroli nad realizacją warunków kary określonych w postanowieniu sądu penitencjarnego. Warunki te są szczegółowo określone i zapisane w urządzeniach w formie harmonogramu. Informacje z nich przesyłane są do centrali monitorowania na stanowiska dyżurnych. Dzięki temu kurator i sędzia, używając imiennej karty dostępu, mogą w każdym czasie i z dowolnego miejsca gdzie znajduje się komputer podłączony do internetu, sprawdzić czy o wyznaczonych przez sąd godzinach skazany przebywa w domu lub w innym wskazanym miejscu i czy realizuje nałożone na niego obowiązki (głównie art. 72 KK). Jeżeli nie przestrzega on ustalonego przez sąd harmonogramu dnia, automatycznie generowany jest sygnał odbierany operator przez operatora z centrali monitorowania. Operator niezwłocznie kontaktuje się ze skazanym i wyjaśnia zaistniałą sytuację. Podkreślić przy tym należy, że w trakcie odbywania kary każdy skazany (w tym jego rodzina) poprzez urządzenie monitorujące ma stały, bezpłatny kontakt telefoniczny z centralą monitorowania. W razie potrzeby do skazanego może być wysłany patrol interwencyjny, do którego zadań należy również dokonywanie regularnej, niezapowiedzianej (w trybie co 28 dni) kontroli bezpośredniej i pośredniej każdego skazanego w systemie.

Skazany ubiegający się o odbywanie kary w SDE składa samodzielnie pisemny wniosek do właściwego sądu penitencjarnego, w którego okręgu przebywa. Prawo złożenia wniosku o wykonie kary w SDE posiada również prokurator, sądowy kurator zawodowy, adwokat oraz dyrektor zakładu karnego i aresztu śledczego.

Niezbędnym warunkiem ustawowym do wykonywania kary w SDE jest obowiązkowe, zlecane przez sędziego penitencjarnego przed wydaniem przez niego postanowienia o umieszczeniu skazanego w systemie, sprawdzenie warunków technicznych w lokalu mieszkalnym skazanego, które pozwolą na w pełni bezpieczną i niezakłóconą pracę urządzeń monitorujących.

Czynności te (w ustawie określone mianem „materialno-technicznych”) zgodnie z podziałem zadań w SDE wykonuje służba patrolowa Upoważnionego Podmiotu Dozorującego – Konsorcjum COMP S.A., prywatnego podmiotu komercyjnego, który do realizacji tych zadań został wyłoniony przez Ministerstwo Sprawiedliwości w drodze przetargu nieograniczonego.

Najogólniej ujmując wykonywanie kary pozbawienia wolności w SDE podzielone jest pomiędzy dwóch głównych wykonawców, publicznego jakim jest Ministerstwo Sprawiedliwości i prywatnego – czyli Konsorcjum COMP S.A. – podmiot komercyjny, złożony z trzech prywatnych przedsiębiorstw i spółek, tj. COMP S.A, C.W.A.T i Elproma. Realizację i finansowanie całokształtu zadań reguluje umowa zawarta w tym przedmiocie pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości, a Konsorcjum COMP S.A., która obowiązuje do 31 sierpnia 2014 r.

Uprzejmie informuję, że wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego jest uregulowane w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. z 2010 r., Nr 142, poz. 960, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych urządzeń wchodzących w skład środków technicznych w systemie dozoru elektronicznego, a także sposobu organizowania tych urządzeń w system oraz sposobu przekazywania danych wewnątrz tego systemu (Dz. U. Nr 45, poz. 369),
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 marca 2009 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. Nr 45, poz. 370),
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie sposobu archiwizowania oraz sposobu i trybu usuwania danych osobowych i informacji zarejestrowanych w związku z wykonywaniem kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. Nr 113, poz. 756),

- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 2010 r. w sprawie sposobu oraz szczegółowych warunków wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. Nr 149, poz. 998).

Zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego udziela sąd penitencjarny.

Karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego może odbywać skazany:

- wobec którego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku (kary w tym systemie nie może zatem odbywać sprawca wykroczenia ani skazany, wobec którego orzeczono karę ograniczenia wolności albo karę grzywny),
- posiadający określone miejsce stałego pobytu,
- posiadający zgodę osób pełnoletnich wspólnie z nim zamieszkujących,
- jeżeli jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary oraz jeżeli względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji, a także inne szczególne okoliczności nie przemawiają za potrzebą jego osadzenia w zakładzie karnym,
- jeżeli udzieleniu zezwolenia nie stoją na przeszkodzie warunki mieszkaniowe skazanego umożliwiające funkcjonowanie systemu dozoru elektronicznego, a także możliwości techniczno-organizacyjne wykonywania tego dozoru przez upoważniony podmiot dozoru,
- któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie jednego roku,
- wobec którego orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe (kary w tym systemie natomiast nie może odbywać skazany, wobec którego orzeczono karę grzywny),

Kary w tym systemie dozoru elektronicznego nie może odbywać skazany w warunkach multirecydywy (art. 64 § 2 kodeksu karnego).

Według stanu na dzień 16 kwietnia 2012 r. systemem dozoru elektronicznego objęto 6 557 skazanych, w tym 3 116 skazanych odbywało karę, a 3 441 skazanych zakończyło jej odbywanie.

2 wyroczni
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Stanisław Chmielewski
SEKRETARZ STANU

Wyk. w 2 egz.
1 egz. – adresat,
2 egz. – aa